

1)

Pražský hrad

Historie Pražského hradu trvá již deset století. Skála nad Vltavou pamatuje příchod prvního Přemyslovce Bořivoje a jeho hradiště mezi dokola se prostírajícími hlubokými lesy. Pamatuje středověké bitvy, vojenská tažení i cizí armády, pustošící bohatství Pražského hradu. Ale také je místem nových začátků, dějištěm stavebního ruchu a svědkem růstu vznešených kamenných staveb, mezi nimiž kraluje chrám sv. Víta. Zdi Hradu viděly krále umírat a nové se rodit, pamatují korunovační průvody s velkou slávou vcházející do Svatovítské katedrály, kde v sedmi zámky uzamčené komnatě dodnes spočívají královské korunovační klenoty. Spí tu věčným spánkem panovníci, kterým se v dobách jejich slávy klaněla celá Evropa. Dnešním Hradem prochází neustávající průvod návštěvníků i turistů, který šumí všemi světovými jazyky jako lidská řeka.

Hradní vodovody

Kovová socha svatého Jiří bojujícího s drakem, která stojí na třetím nádvoří po pravé straně chrámu sv. Víta, má zajímavou historii. Byla ulita roku 1373 za Karla IV. a jejími autory jsou bratři Martin a Jiří z Kluže. Kdysi zdobila kašnu před královským palácem, která byla zdrojem vody pro celý Hrad. Vodu do ní přiváděli od Kajetánky v Břevnově. Důmyslný vodovodní systém vybudoval pro Rudolfa II. Tycho de Brahe: měl dvojí potrubí, jedno pro pitnou vodu a druhé pro vodu užitkovou, potřebnou na zavlažování Královské zahrady a pro napájení císařských koní.

Lákavá je myšlenka zažít Pražský hrad tichý a opuštěný, ale je asi tak pravděpodobná jako proletět se mezi svatovítskými věžemi a usadit se na špicí některé z nich. A vlastně je to tak správné, vždyť ani v dávných dobách Hrad nikdy opuštěný nebyl. V prvních ranních paprscích nového dne, za vzdálených a ještě ospalých zvuků města plní se to přání jen pražským holubům.

Opevněné hradiště

Dnes je Pražský hrad snadno dostupný všem příchozím. Vstupní bránou z 18. století, kterou střeží sochy gigantů Ignáce Platzera, vejdemo z Hradčanského náměstí přímo na první nádvoří nazývané také Čestný dvůr. Cestou vedoucí přes **Prašný most** nad Jelením příkopem projdeme na nádvoří druhé. Z Malé Strany vedou k Hradu hned dvě cesty, **Staré zámecké schody** z Klárova, vedoucí až k východní bráně, a **Nové zámecké schody**, oboje zřízené na místě bývalých příkrých cest.

Raně středověká hradiště byla zakládána většinou na místech těžko dostupných, aby je už jejich poloha částečně chránila před vpádem nepřátel. Také Pražský hrad je z jedné strany chráněn hlubokou přírodní strží, **Jelením příkopem**, od vltavského brodu se k němu stoupalo strmou stezkou ve skále a ze směru dnešního Hradčanského náměstí ho vedle přírodní rokle chránil uměle vybudovaný hradní příkop s padacím mostem. Kde nestačila příroda, budoval se systém hradních opevnění. Hradiště byla vlastně jakási malá opevněná sídliště. Už kníže Bořivoj, zakladatel Pražského hradu, dal v 11. století obehnat své nové hradiště hliněnými *valy* a *dřevěnou palisádou*, ohradou ze silných kúlů nebo čelní kamennou zdí. Kromě knížecího sídla tu vyrostla obytná stavění jeho družiny a domky pro čeledě a také tři kamenné kostelíky: kostel Panny Marie, kostel sv. Jiří a rotunda sv. Víta. Stával tu také *knížecí stolec*, kamenný trůn, na nějž byla slavnostně nastolována nová knížata.

Pravda o Daliborových houslích

Jak to bylo doopravdy z houslemi Dalibora z Kozojed? Že nešťastný vězeň ve skutečnosti na žádné housle ve vězení nehrál, je víc než jisté: první housle se do Čech totiž dostaly asi až za sto let po Daliborově popravě. Přísloví v někdejší češtině, že „bieda naučila Dalibora hůsti“, nejspíš říká, že jej utrpení na mučidlech donutilo k přiznání. Ale pověst je to hezká.

Vězení v Bílé věži

Bílá věž hostila nejednoho vězně. Někdy čas tu strávil podvodný alchymista Rudolfa II. Edvard Kelley, Angličan, který byl pro různé podvody nucen utéci z vlasti a našel útočiště u císaře Rudolfa. Kelley bydlel ve Faustově domě na Karlově náměstí, k němuž se váže známá pověst o spolcích s ďáblem. Z Bílé věže se Kelley sice dostal živý, nakonec ho ale uvěznil v Mostě, kde také neslavně zemřel. V Bílé věži pobýval i všemocný Rudolfův komorník Filip Lang. Okrádal kdekoho, ale trestu nakonec neušel a v Bílé věži zahynul.

Protože se válečnické umění postupem doby zdokonalovalo, bylo třeba neustále vylepšovat i opevnění. Ve 12. století, za Soběslava, byl už Pražský hrad obehnan čtrnáct metrů vysokými kamennými hradbami, které zpevňovalo několik hradebních věží. Věže sloužily jako útočiště obránců hradu v případě vpádu nepřátel i jako pozorovatelný. Dodnes se z tohoto opevnění zachovala **Černá věž** v sousedství Východní hradní brány. Při velkém požáru Malé Strany a Hradčan roku 1541 celá zčernala od kouře, odtud je její název. Ještě dnes, zvláště při pohledu ze severní strany, působí Hrad dojmem středověké pevnosti. Tudy se dosud táhne důkladné gotické opevnění z doby Vladislava Jagellonského z 15. století, později několikrát obnovované, a stojí tu také obranné věže **Daliborka**, **Bílá věž** a **Mihulka** nebo také Prašná věž. V Mihulce byla za císaře Rudolfa II. společná dílna alchymistů. Zachovalo se také několik *bašt*, dovnitř otevřených věží v hradební zdi. Po jedné z nich ale zůstal jen název malé hradní zahrady Na Baště. Když bylo potřeba, věže posloužily i jako vězení. V tomto ohledu se nejvíc proslavily temné kobky a hladomor na v Daliborce, která nese jméno po svém nejslavnějším vězni Daliborovi z Kozojed. Byl to vzpurný rytíř, který se zastal poddaných sousední kruté vrchnosti a byl za to svým panovníkem Vladislavem Jagellonským uvězněn. Vypráví se, že ve vězení nezahálel, naučil se hrát na housle, a to tak krásně, že mnohé útlocitné Pražanky vzdychaly nad jeho trpkým osudem. Za to mu rády do košíku, který prý vynalézavě spouštěl z věžního okénka na provaze, dávaly jídlo na přilepšenou. Tklivé koncerty krále Vladislava ale neobměkčily, a tak Dalibor skončil na popravišti. To je ale pouhá pověst. V Daliborce se koncertovalo doopravdy, ale až o stovky let později. Vždy když zpívala slavná pěvkyně Ema Destinnová v opeře Dalibor v Národním divadle, po představení odjela se svým pěveckým partnerem do Daliborky a tam si znovu, pro své potěšení, přezpívali celou žalářní scénu.

Vladislavský sál

Královský palác

První, Bořivojův knížecí palác ze dřeva a z kamene by nás dnes asi nijak neoslnil. Zato palác, který poručil stavět na jeho místě počátkem 12. století kníže Soběslav, měřil už padesát metrů do délky a něco přes deset metrů na šířku. Jeho zbytky objevili archeologové pod dnešními budovami Starého paláce. Soběslavův palác byl postaven v tehdy vládnoucím románském slohu a nebyl asi mnoho útulný, jak napovídají zbytky jeho nevládných kamenných zdí.

Když roku 1333 přijel král Karel IV. z Francie, aby se ujal vlády v Čechách, a ukázali mu, kde by měl bydlet, zděsil se. Jeho otec Jan Lucemburský v paláci a v Čechách pobýval jen málokdy, a palác byl proto značně zchátralý. Vlastně neobyvatelný. Karel se raději ubytoval v domě *purkrabího*, velitele hradu a hradní posádky, a okamžitě zahájil přestavbu svého budoucího sídla. Podle francouzského vzoru poručil

Turnaje ve Vladislavském sále
Vladislavský sál někdy sloužil panovníkům i jako sportoviště. Například 26. února roku 1526 se v sále osvětleném mnoha pochodněmi a svícemi konal veliký turnaj v šermu a kolbě, boji dřevci. V síni byla vystavěna ohrada, odkud mohly klání pozorovat panny a paní v čele s královnou. Zvlášť se prý v boji vyznamenal mladý král Ferdinand I., který byl jen dva dny předtím korunován.

Rudolfova sbírka

Za císaře Rudolfa se Praha hemžila cizinci různých národností — byli to umělci, rytci, brusiči drahých kamenů, zlatníci, řezbáři, malíři, ale i alchymisté, hvězdáři a matematici. Patřili k Rudolfovu dvoru a svými pracemi neustále obohacovali drahocenné císařovy sbírky. Jejich součástí bylo na 3000 obrazů, množství cenných zbraní, sbírka hodin, astronomické a měřicí přístroje, ale také 21 rohů jednorozce a zaručeně pravá kostra draka. Za života Rudolfa II. neexistoval úplný soupis tehdy největší umělecké sbírky v Evropě, ale po jeho smrti byla její cena odhadnuta na 17 000 000 zlatých. Taková suma přesahovala tehdejší

stavbu vyhnat do výšky a zásadně přestavět; tam, kde bylo za Soběslava přizemí, jednoduše zřídil sklepy.

Ale až Vladislav Jagellonský nechal v paláci vybudovat velký, vsutku královský sál, který nese jeho jméno. Pozdně gotický **Vladislavský sál** měří přes šedesát metrů do délky a jeho stropní hvězdová klenba se prolétá do vzorů fantastických obřích rostlin. Jen okna a portály už stylově patří do renesance. Rokovali zde čeští šlechtici v čele s panovníkem o záležitostech království, pořádaly se zde i bujně korunovační hostiny, při nichž víno teklo proudem, dokonce i rytířské turnaje. Po straně Vladislavského sálu jsou troje dveře. První vedou do místnosti, v níž byly uloženy **zemské desky**, knihy, do nichž byla zapisována soudní rozhodnutí, smlouvy o majetku české šlechty a důležitá usnesení sněmů. Svého času tu byly uloženy i korunovační klenoty. Druhé dveře vedou k **Jezdeckým schodům**, kterými se přímo do sálu na koni vjíždělo z náměstí U sv. Jiří. Za třetími dveřmi je **Stará sněmovna**. Tady sněmovali, tedy rokovali a radili se zástupci české šlechty až do poloviny 19. století. Čtyřikrát do roka zde také zasedal zemský soud, jemuž předsedal král. Bočním portálem ve Vladislavském sále se procházelo do **kostela Všech svatých**, který byl od doby Karla IV. sídlem *kapituly*, sboru kanovníků.

Za vlády Ludvíka Jagellonského v 16. století se začalo se stavbou dalšího křídla paláce, obráceného směrem k městu. Právě odsud, z oken České kanceláře, byli roku 1618 shozeni do hradního příkopu královští místodržící Vilém Slavata z Chlumu a Jaroslav Bořita z Martinic i s písařem. Čeští protestantští stavové tak vyjádřili odpor proti vládě katolických Habsburků. Místodržícím se sice nic vážného nestalo, protože měkce dopadli na vysokou hromadu smetí, ale tímto činem, známým také jako *druhá pražská defenestrace*, začalo české stavovské povstání a také třicetiletá válka, která zachvátila celou Evropu.